

Stefan CWOJDZIŃSKI¹

ODDZIAŁ DOLNO ŁĘSKI IM. HENRYKA TEISSEYRE’A WE WROCŁAWIU LUDZIE, PRACA, WYDARZENIA

Na historii instytucji składają się uwarunkowania zewnętrzne, historie osobiste ludzi jej twórców oraz efekty ich pracy będące wynikiem aktywności zawodowej. Wszystkie te czynniki razem tworzą tradycję, pojmującie nieco metafizyczne, lecz decydujące o trwałości i specyfice instytucji. To tradycja właśnie utrzymuje ludzkie wspólnoty i decyduje o przekazywaniu „ducha” instytucji następnym pokoleniom pracowników.

W południowej części Wrocławia, przy alei Jaworowej stoi wśród drzew piękny, stary budynek, w którym od 1950 r. mieści się siedziba Oddziału Dolno Łęskiego, będącego regionalną placówką Państwowego Instytutu Geologicznego. Założony w 1949 roku z inicjatywy profesora Henryka Teisseyre’a, pioniera polskiej geologii sudeckiej, Oddział Dolno Łęski nosi dziś jego imię. Prawo do noszenia imienia Profesora zostało nadane Oddziałowi przez Radę Nauk Państwowego Instytutu Geologicznego. Zarówno wiec jednostka macierzysta, jak i jej oddział regionalny we Wrocławiu mają już długi tradycję działania w świecie polskiej geologii. Obecnie w Oddziale pracuje 45 osób, wśród nich 30 geologów różnych specjalności; stanowi to około 6,5% całej kadry PIG. Oddział zatrudnia dziś trzecie pokolenie wrocławskich geologów, a w jego historii przewinęło się wielu kolejnych kierowników placówki: Henryk Teisseyre (1949–1956), Jerzy Jerzmański (1956–1962), Leszek Sawicki (1962–1977), Stanisław Dyjor (1977–1982), Andrzej Grocholski (1982–1988), Stefan Cwojdzinski (1988–2000), Grzegorz Nowak (2001), Wiesław Kozdrój (2001) i Andrzej Stachowiak (od 2001).

Specyfika działalności Oddziału Dolno Łęskiego PIG wynika z niezwykle urozmaiconej i skomplikowanej budowy geologicznej Polski południowo-zachodniej, bogactwa różnorodnych surowców mineralnych i wielowiekowych tradycji górniczych tego obszaru. Głównym obiektem badań są Sudety i ich przedpole w granicach województw: dolno łęskiego, opolskiego, południowej części wielkopolskiego i lubuskiego. Prace te obejmują szeroki zakres badań podstawowych, w tym kartografię geologiczną, geologię złóż kopalin stałych, hydrogeologię i geologię środowiska.

Regionalna placówka Państwowego Instytutu Geologicznego we Wrocławiu, pod nazwą Instytut Dolno Łęski, została powołana 1 maja 1949 r. przez ówczesnego dyrektora PIG Jana Czarnockiego. Inicjatorem jej powstania i pierwszym kierownikiem był prof. Henryk Teisseyre, znany

¹ Państwowy Instytut Geologiczny Oddział Dolno Łęski, al. Jaworowa 19, 53-122 Wrocław

ju wówczas geolog, przed wojną pracujący w Karpatach Wschodnich. Profesor H. Teisseyre pozostał naukowym przewodnikiem Oddziału aż do swej śmierci w 1975 r.

Pierwsza siedziba nowo powołanej jednostki PIG mieściła się przy Katedrze Geologii Ogólnej Uniwersytetu Wrocławskiego na ul. Prusa. Organizatorami stacji terenowej PIG we Wrocławiu byli prof. Teisseyre, Walerian Węla niewicz, pierwszy kierownik administracyjny (ojciec Andrzeja, znanego geologa wrocławskiego) oraz Janina Plater-Zyberk, sekretarka. Wkrótce rozpoczęło to, pod nadzorem W. Węla niewicza, odbudowę i adaptację uszkodzonego w czasie działań wojennych budynku przy ulicy Jaworowej 19. Dobudowano drugie piętro, budynek pokryto stromym dachem, a także wydzielono siedem mieszkań – służyły one w bocznych klatkach. Wokół rozpoczęła się także rozbudowa i adaptacja pomieszczeń w budynku powstałym w ruinie starej willi, później rozebranej. Po przebudowie i adaptacji pomieszczeń w budynku powstały pracownie i gabinety, pokoje biurowe, biblioteka, archiwum, a także magazyn prób skalnych i rdzeni wiertniczych. Na pierwszym piętrze zorganizowano obszerne pomieszczenia laboratorium chemicznego wyposażone w wagi, instalacje wodne i gazowe, ławy wagowe itp. Laboratorium to, prowadzone początkowo przez Henryka Pendiasa i Jerzego Onzola, pracowało później przez wiele lat pod kierownictwem Józefa Kornasia.

Od 1951 r. Instytut Dolnośląski nosił nazwę Stacji Terenowej Państwowego Instytutu Geologicznego, a od 1965 r. — Oddziału Dolnośląskiego PIG. Atmosferę pierwszych lat znakomicie oddał Leszek Sawicki w artykule „We Wrocławiu przed pięćdziesięciu laty”, opublikowanym w Przeglądzie Geologicznym w 1999 r. Najwcześniejsza kadra badawcza Oddziału to, obok prof. Henryka Teisseyre’a, Zofia Buczek, Henryk Pendias, Jerzy Onzol, Zofia i Stanisław Radwański, Czesław i Halina Rakowie, Leszek Sawicki, Jerzy Milewicz, Weronika Frąckiewicz, Olgierd Gawroński, Janusz Gierwelaniec, Andrzej Grocholski, Jerzy Jerzmański, Stanisław Buksicki; nieco później do Oddziału przyszli Józef Kornas, Stanisław Maciejewski, Maria i January Szałamachowie, Barbara i Zbigniew Berezowscy, Stefan Kural i wielu innych. Wówczas też „elastycznej” kadry Oddziału przepracowała tu całe życie zawodowe, a do emerytury na początku lat dziewięćdziesiątych. Po nich przyszli następnicy, podejmujący dzieło, które tworzy dzieje historii instytucji.

PIONIERSKIE LATA ODDZIAŁU

Od początku głównym celem działalności Oddziału Dolnośląskiego było rozpoznanie budowy geologicznej Dolnego Śląska, a więc Sudetów i obszaru przedsuddeckiego. Był to dla geologów polskich obszar prawie zupełnie dziewiczy, tym bardziej i skały magmowe i metamorficzne znane były na obszarze przedwojennej Rzeczypospolitej jedynie na Wołyniu i w Tatrach. Tu, na Dolnym Śląsku, występowały zupełnie inne skały, o różnym wieku i genezie. Pod tym względem przed geologami stanęły prawdziwe wyzwania. Rozpoczęło to od przeglądu istniejących materiałów i literatury niemieckiej oraz słynnych pod koniec lat czterdziestych rozpoznawczych wypraw terenowych, cząsto wykorzystujących transport konny. Przy okazji tych wypraw zebrano znaczne kolekcje skał sudeckich, które jeszcze w latach dziewięćdziesiątych zwracały uwagę napisem na dużych próbkach „grupa prof. Teisseyre’a”.

We wczesnych latach pięćdziesiątych, po zakończeniu trudnego etapu zbierania i inwentaryzowania bogatych, choć mocno wyszczerbionych przez wojnę, materiałów niemieckich, rozpoczęła się realizacja podstawowej mapy geologicznej regionu w skali 1:25 000. Od tego momentu kartografia geologiczna stała się głównym zadaniem Oddziału Dolnośląskiego, jego najwa-

Wyjazd w teren, 1949 r. Od lewej: H. Buczek, J. Jerzmański, W. Frąckiewicz, J. Gierwelaniec

niejsz specjalizacją. Pocztkowo prowadzono tzw. reambulację niemieckich map geologicznych w tej samej skali, ich ewentualne poprawianie i wydawanie drukiem w odmiennym ciociu topograficznym. W kolejnym etapie przystąpiono do opracowywania nowej, całkowicie polskiej mapy według wypracowanej metodyki. Edycja Szczegółowej Mapy Geologicznej Sudetów w skali 1:25 000, licząca 134 arkusze i zakończona w drugiej połowie lat czterdziestych, obejmuje dziś prawie cały obszar Dolnego Śląska, z wyjątkiem jego części północnej i wschodniej, które pokryte są Szczegółową Mapą Geologiczną Polski w skali 1:50 000. Mapa ta zawsze stanowiła podstawę wszystkich dalszych prac geologicznych, w tym poszukiwań i rozpoznawania złóż kopalin mineralnych i wód podziemnych, a w ostatnich latach edycji innego typu szczegółowych map geologicznych. Z pierwszym etapem powstawania mapy związane są przede wszystkim nazwiska H. Teisseyre'a, A. Grocholskiego, B. i Z. Berezowskich, M. i J. Szałamachów, S. Kurla, J. Milewicz, J. Jerzmański i W. Frąckiewicz.

Reambulacja terenowa niemieckich map geologicznych polegała na weryfikacji i uproszczeniu terminów w dziedzinie litologicznych i wprowadzeniu polskiego nazewnictwa geograficznego, przy odmiennym ciociu kartograficznym edycji (układ 42). Generalnie jednak polska mapa geologiczna odziedziczyła po niemieckiej litologiczny i chronostratygraficzny charakter edycji, który pozostał jej trwałą cechą. Rozpoczęto równie realizację nowego, polskiego zdcia geologicznego, które umożliwiło zebranie nowych do wiadomości. Ten pierwszy, wstępny etap realizacji mapy objął 11 części 30 arkuszy, które wydano drukiem pod koniec lat czterdziestych i na początku lat sześćdziesiątych. Wszystkie te arkusze nie mają objaśnień tekstowych, których nie przewidywały najwcześniejsze regulacje wykonawcze.

W 1958 r. weszła w życie pierwsza „Instrukcja wykonania Szczegółowej mapy geologicznej Polski w skali 1 : 25 000 i 1 : 50 000”, ustalająca zasady prac terenowych, sposób opracowania mapy, jej części składowe. Odtąd wszystkie arkusze były wydawane razem z objaśnieniami tekstowymi zawierającymi charakterystykę litologiczno-stratygraficzną i tektoniczną obszaru arkusza oraz krótkie charakterystyki geomorfologii, złóż surowców mineralnych, hydrogeologii oraz warunków geologiczno-inżynierskich. Instrukcja ta była podstawą sporządzania map do

Budynek Oddziału Dolnośląskiego w zimowej krasie, połowa lat siedemdziesiątych

połowy lat siedemdziesiątych. Łącznie na podstawie tych regulacji wydano 52 arkusze mapy, z których jednak 21 było jeszcze częściowo opartych na reambulacjach terenowych niemieckich zdjęć geologicznych. Objawy nienależące do niektórych z nich opracowano czasem nawet po kilkunastu latach od wydania mapy.

Już we wczesnych latach pięćdziesiątych rozpoczęto takież regionalne badania geologiczne, prowadzone częściowo pod kierunkiem rozpoznania perspektyw surowcowych poszczególnych badanych jednostek. W pierwszym etapie skoncentrowano je na obszarze depresji ródzudeckiej, znanej z pokładów węgla kamiennego Dolnośląskiego Zagłębia Wągrowego, i depresji wiebodzińskiej. Badania stratygraficzne słabiej rozpoznanych przez geologów niemieckich utworów dolnego karbonu depresji ródzudeckiej prowadzili H. Rakowski i T. Górecka, prace geologiczne — H. Teisseyre, Z. i S. Radwański, C. Rakowski. W drugiej połowie lat pięćdziesiątych rozpoczęł się etap usystematyzowanych badań regionalnych w poszczególnych jednostkach tektono-stratygraficznych Sudetów i pierwszych, polskich syntez geologicznych. Badania prof. Teisseyre'a objęły tzw. południowy pierścień Gór Kaczawskich, J. Jerzmanowski — północny pierścień tego górotworu, M. i J. Szalamachów — krystalinik izerski, Z. i S. Radwański — rów górnej Nysy Kłodzkiej, J. Milewicz — depresję północnosudecką. Geolodzy Oddziału brali udział w dyskusjach na temat geologicznej ewolucji Sudetów, dyskusji, której celem było niekiedy naiwne zaprzeczanie tezom głoszonym przez geologów niemieckich. Manierze tej uległo wielu z nich, nie zmienia to jednak faktu, iż etap pionierskich badań regionalnych przyniósł bardzo wiele nowych, cennych informacji, zwłaszcza na temat petrografii skał i ich tektoniki, w tym orientacji mezostruktur, takich jak foliacja i lineacja, w skałach metamorficznych. Znana synteza budowy tektonicznej Gór Kaczawskich H. Teisseyre'a z 1956 r. pozostaje do dziś wzorem dla takich opracowań.

Podsumowaniem pierwszego etapu prac podstawowych w Sudetach były opublikowane mapy szczegółowe oraz materiały XXX Zjazdu Polskiego Towarzystwa Geologicznego na Ziemi Kłodzkiej, który odbył się w maju 1957 r. w Dusznikach Zdroju, a w którym aktywnie uczestniczyli H. Teisseyre, J. Gierwelaniec, S. Radwański i S. Maciejewski.

OKRES STABILIZACJI

Na początku lat sześćdziesiątych rozpoczął się okres stabilizacji placówki. W 1964 r. kierownictwo objął Leszek Sawicki, który był ponad 15 lat szefem najpierw Dolnośląskiej Stacji Terenowej, a od 1965 r. — Oddziału Dolnośląskiego PIG. Kadra ustabilizowała się na poziomie prawie 70 pracowników, z budynku Oddziału zniknęły mieszkania służbowe, przekształcone w gabinety i pracownie. Pozostało jedynie mieszkanie prof. Teisseyre'a i jego rodziny we wschodnim skrzydle gmachu. Prawie całe pierwsze piętro budynku w jego centralnej i zachodniej części było wykorzystane przez Laboratorium Geochemiczne, które w 1965 r. otrzymało nowoczesny na owe czasy spektrometr. Oddział wzbogacił się także w derywator do badania składu mineralnego skał ilastych i w pracowni maceracji próbek stratygraficznych. Nie był to przypadek. W tych latach nastąpiła intensyfikacja aktywności Instytutu, zwłaszcza w dziedzinie badań regionalnych i surowcowych.

Kontynuowany był program szczegółowej kartografii geologicznej w skali 1:25 000, przy czym arkusze były opracowywane już według instrukcji z 1958 r., z wykorzystaniem licznych wkopów ziemnych (szurfów) do głębokości 2 m. Nowa instrukcja spowodowała ujednoczenie mapy, która pozostała jednak nadal mapą autorską, w znacznym stopniu uzależnioną od poglądów autorów i okresowych „mód”. Najważniejszą była jednak zasada dokumentowania zasięgu wychodni skał za pomocą wkopów badawczych do głębokości 2 m. Ponieważ nie sprecyzowano jednocześnie głębokości cięcia mapy, w praktyce stała się ona mapą czysto odkrywą, sporządzaną dla cięcia 2-metrowego. W warunkach sudeckich zasada ta, stosowana zresztą elastycznie, przyczyniła się, zwłaszcza w warunkach wykonywania dużej liczby wkopów, do wzbogacenia treści map, na których pojawiło się wiele wychodni skał podłoża czwartorzędowego niewidocznych na ma-

Pracownicy Oddziału Dolnośląskiego na schodach wschodniego tarasu, miejscu tradycyjnych, zbiorowych fotografii, 1964 r.

**Profesor H. Teisseyre objaśnia budowę geologiczną Gór Kaczawskich, obok W. Frickiewicza.
Półne lata sześćdziesiąte**

pach niemieckich. Pozwalało to z kolei na sprecyzowanie przebiegu kontaktów między kompleksami skalnymi i jednostkami tektonicznymi. Na bloku przedsudeckim zasada cięcia 2-metrowego nie zawsze dawała dobre rezultaty, ze względu na pomijanie czasem ważnych, lecz mało miąższych utworów czwartorzędowych. Pozwalała jednak na „zdejbowanie” powszechnych, młodych pokryw deluwialnych lub peryglacialnych skrywających zasięgiem w niejszych, starszych utworów. Jednocześnie nie wadziła tej części edycji była duża dowolność w konstruowaniu obowiązkowych załączników graficznych do objaśnień — szkiców występowania surowców mineralnych, hydrogeologicznych i geologiczno-inżynierskich w skali 1:100 000.

W latach sześćdziesiątych i początku lat siedemdziesiątych badaniami regionalnymi objęto stopniowo — także z zastosowaniem metod geofizycznych i wierceń badawczych — depresję północnosudecką, niezwykle bogatą w rozmaite surowce skalne, depresję ródosudecką, depresję Łódzko-opolską, ródosudecki basen kredowy i blok przedsudecki. Celem takich projektowanych badań było stopniowe „odkrywanie” rejonu dolnośląskiego — rozpoznawanie geometrii i wzajemnych stosunków jednostek tektono-stratygraficznych w głębszych poziomach intersekcyjnych. Za realizację tych projektów odpowiedzialni byli: Jerzy Milewicz, Kazimierz Augustyniak, Andrzej Grocholski, Andrzej Bossowski wraz z zespołami współpracowników. Program głównych badań strukturalnych pod nazwą „Model przestrzenny Sudetów” był realizowany od początku lat siedemdziesiątych przez 20 lat. We wczesnym etapie badań uzyskano wiele informacji, które umożliwiły powstanie cennych syntez: atlasu geologicznego Dolnośląskiego Zagłębia Wągrowego (1970), map strukturalnych depresji Łódzko-opolskiej, mapy geologicznej podkenozoicznego podłoża bloku przedsudeckiego i innych. Zwłaszcza obszar bloku przedsudeckiego, o powierzchni odpowiadającej Sudetom, lecz intensywnie zerodowany i zamaskowany w większości pokrywami osadów paleogeńskich, neogeńskich i czwartorzędowych, był słabo rozpoznany. Wiercenia badawcze (35 otworów) i pomiary geofizyczne pozwoliły na opracowanie pierwszej odkrytej mapy geologicznej tego obszaru. Przy okazji odkryto nowe występowanie gabra, serpentynitów, żyzności i granitów, ustalono przebieg granic jednostek tektono-stratygraficznych w podłożu krystalicznym, wykryto strefy interesujących mineralizacji i występowanie utworów okruszczonych i wietrzeniowych. Dane zebrane w ramach badań utworów podkenozoicznych bloku

Grupa geologów Oddziału w czasie dekoracji odznaczeniami „Zasługi dla Dolnego Śląska” na sali konferencyjnej, pod tablicą prezentującą budowę geologiczną złoża barytu w Stanisławowie w Górach Kaczawskich. Od lewej: Z. Berezowski, S. Kural, A. Grocholski, J. Kornasiowa, K. Augustyniak, M. Szalamachowa, J. Jerzmański (odkrywca złoża barytu), O. Gawroński, S. Bukiński i J. Milewicz (1969 r.)

przedsudeckiego stanowi do dziś podstaw wszelkich rozważań dotyczących budowy geologicznej tej jednostki.

Lata stabilizacji Oddziału Dolnośląskiego były też okresem wejścia do realizacji rozmaitych programów złożowych. W latach sześćdziesiątych przeprowadzono prace rekonesansowe mające wyjaśnić możliwość występowania mineralizacji chromu, niklu i magnezytu w masywach ultrazasadowo-zasadowych bloku przedsudeckiego, rud elaza w Górach Kaczawskich i Bystrzyckich, rud cyny w metamorfiku izerskim, fosforytów w Górach Bardzkich, barytu i fluorytu w regionie kaczawskim i sowiogórskim. Rekonesanse te, niektóre z wykorzystaniem otworów wiertniczych, dały różne wyniki. Dały one podstawę do dalszych prac rozpoznawczych złóż rud cyny oraz barytu i fluorytu, a także udokumentowania złoża w Stanisławowie na Pogórzu Kaczawskim.

W pierwszej połowie lat sześćdziesiątych rozpoczęto także prace poszukiwawcze złóż kaolinów. Badania skoncentrowano na obszarze zwietrzelin rezydualnych masywów granitowych Strzegom–Sobótka i Strzelin oraz zwietrzelin gnejsowych w rejonie Wdroża Wielkiego, a także na przedpolu Gór Sowich i Izerskich. Prace te doprowadziły do udokumentowania kilku

złó kaolinów, nazwanych wdzi cznie: Julia, Michał, Stefan, Antoni i Monika. Z badaniami kaolinów w tym czasie wi e si aktywno zawodowa Haliny Ko ciówko, Krystyny Kural i Olgierda Gawro skiego.

Dolny l sk był od dawna prawdziwym zagł biem surowców skalnych: kamieni budowlanych i drogowych, surowców ceramicznych, kruszyw naturalnych. Współwykonywana przez Oddział w połowie lat sze dziesi tych Przgl dowa Mapa Surowców Skalnych Polski w skali 1:300 000 (arkusze dolno l skie) była pierwszym syntetycznym opracowaniem tego zagadnienia. Od tego momentu rozpoczyna si te zainteresowanie OD surowcami skalnymi, które trwa do dzi , staj c si wa n specjalizacj Oddziału.

OKRES INTENSIFYKACJI PRAC BADAWCZYCH I ROZPOZNAWCZYCH

Okres ten trwał od połowy lat siedemdziesi tych do tzw. transformacji ustrojowej na przełomie lat osiemdziesi tych i dziesi dziesi tych. Były to dziwne i burzliwe czasy, na zewn trz wiat si zmieniał, burze polityczne przewalały si tak e przez Instytut, dochody wi kszo ci pracowników ledwie starczały na godziwe ycie. W tym samym okresie Instytut Geologiczny realizował najbardziej ambitne programy badawcze, w tym gł bokie wiercenia, sporz dzał obszerne dokumentacje zło owe, publikował liczne mapy geologiczne. Materiały badawcze, wyniki analiz, a tak e rdzenie wiertnicze z tego okresu stały si podstaw prac Oddziału w nast pnych latach jego działalno ci.

W 1975 r. weszła w ycie nowa instrukcja wykonywania Szczegółowej mapy geologicznej Polski w skali 1:50 000, w uj ciu kompleksowym, jako zał cznik do zarz dzenia Prezesa CUG (opublikowana w 1977). Nie zmieniała ona zasadniczo sposobu prowadzenia zdj cia geologicznego dla Sudetów i ich przedpoła w skali 1:25 000, ale wprowadzała nowe, bardziej ujednocicone zasady opracowania dokumentacji faktów geologicznych oraz szkiców towarzyszcych obja nieniom. Stały si one bardziej samodzielnyimi składnikami opracowania i dostarczały konkretnych informacji. Od czasu wprowadzenia Instrukcji z 1975 r. (oraz jej nowelizacji w 1991 r.) opracowano ostatnich 57 arkuszy mapy ko czycych edycj . Najwa niejsz zmian w stosunku do poprzednich arkuszy był nowy sposób dokumentowania faktów geologicznych. Obowi zkowym składnikiem ka dego arkusza stała si mapa dokumentacyjna opracowywana w skali 1:12 500 (tylko dla Centralnego Archiwum Geologicznego), zawieraj ca w chwili przekazywania arkusza do druku pełn informacj na temat wszystkich istniej cych na obszarze arkusza archiwalnych otworów wiertniczych, profili geofizycznych, dokumentacji surowcowych, hydrogeologicznych i geologiczno-in ynierskich wraz z tabelarycznymi ich zestawieniami.

Zdecydowanym post pem w stosunku do wcze niej wykonywanych map geologicznych było szerokie zastosowanie bada geofizycznych, głównie elektrooporowych (SGE), dla przedsudeckich arkuszy mapy w celu zbadania ukształtowania powierzchni podłó a podczwartorz dowego lub podkenozoicznego. Badania te umo liwiły zestawianie szkiców tektoniczno-strukturalnych o du ym stopniu wiarygodno ci, tym bardziej i uwzgl dniane były wyniki wszystkich dost pnych otworów archiwalnych. Rezultaty tych prac maj do dzisiaj du e znaczenie praktyczne dla wszelkich bada zło owych, hydrogeologicznych, a tak e tektonicznych, poniewa umo liwiły stwierdzenie przebiegu wielu dyslokacji w podłó u podkenozoicznym bloku przedsudeckiego.

Niestety, instrukcja z 1975 r., przewiduj ca realizacj od 300 do 500 m.b. badawczych wierce kartuj cych na obszarze ka dego arkusza mapy 1:50 000, nie wprowadzała takiego wymogu w stosunku do mapy sudeckiej 1:25 000. Uniemo liwiło to rozwi zanie stosunkowo tanim kosz-

tem wielu lokalnych i regionalnych problemów geologicznych, które do dziś są przedmiotem sporów i spekulacji. Wykonanie na każdym arkuszu 1–3 płytkich wierce badawczych mogło dać pewne informacje o takich elementach budowy geologicznej, jak głębokość zalegania podłoża krystalicznego, kąt upadu powierzchni kontaktów intruzyjnych i tektonicznych, miąższość pokrywy osadowej i wielu innych. Zgromadzone w ten sposób informacje z obszaru całego Dolnego Śląska w ciągu wielu lat realizacji mapy stanowiłyby na pewno lepsze podstawy dla projektowania głębokich wierc strukturalnych niż byłby czynie mapa powierzchniowa.

Obok zasłużonych kartografów pojawili się przedstawiciele nowego pokolenia pracowników Oddziału: Janusz Badura, Stefan Cwojdziski, Zbigniew Cymerman, Wiesław Kozdrój. Wprowadzili oni do praktyki obserwacji kartograficznych metod analizy mezostrukturalnej, w tym badanie superpozycji fałdów i geometrycznej analizy strukturalnej na diagramach konturowych.

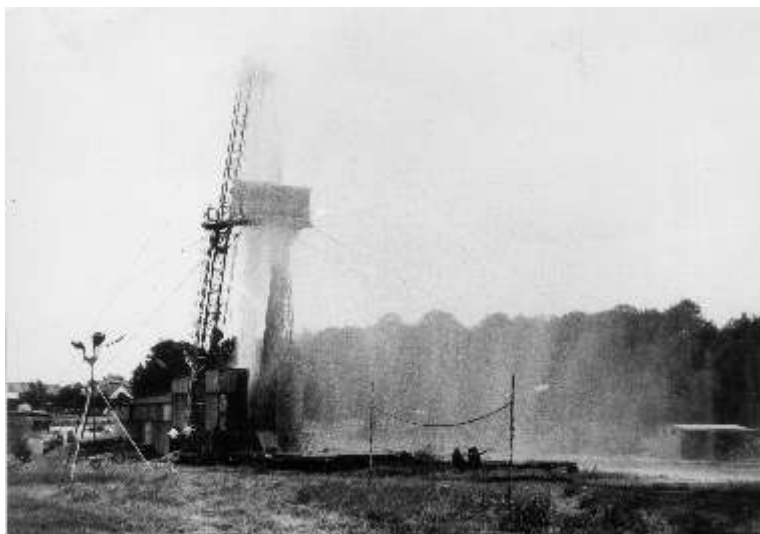
Zdecydowany postęp w realizacji szczegółowej mapy geologicznej umożliwił zestawienie i publikację na tej podstawie Mapy geologicznej Polski 1:200 000, arkusze Kłodzko, Wałbrzych i Jelenia Góra, a także udział geologów Oddziału w publikowanych przez Instytut mapach geologicznych Polski w skali 1:500 000 i 1:1 000 000. Pierwsza mapa metamorfizmu Dolnego Śląska, oparta na podziale facjalnym procesów metamorficznych, została opracowana przez Stanisława Maciejewskiego i Tadeusza Morawskiego w 1979 r.

Omawiany okres był czasem rozkwitu programów głębokich badań strukturalnych. W Oddziale opracowano między innymi program takich badań dla wschodniej, następnie dla zachodniej części Dolnego Śląska. Podsumowaniem stanu wiedzy wraz z programami konkretnych prac był opublikowany w 1982 r. pod redakcją L. Sawickiego i A. Grocholskiego tom pt. „Stan rozpoznania i kierunki badań strukturalnych Dolnego Śląska”. Praca ta do dziś stanowi przewodnik po nierozwiązanych zagadnieniach geologii tego regionu. Przyjdzie nad nimi pracować przyszłym pokoleniom...

Niektóre z powstałych wówczas programów zostały jednak zrealizowane. W drugiej połowie lat siedemdziesiątych były to wiercenia strukturalne na granicy depresji północnosudeckiej z blokiem przedsudeckim oraz jednostką kaczawską (Jerzy Milewicz). Razem z nieco późniejszym projektem poszukiwawczym rud miedzi (Andrzej Bossowski, Jadwiga Bałazińska) otwory wtedy wykonane, wraz z badaniami sejsmicznymi, umożliwiły precyzyjne rozpoznanie wnętrza budowy tej depresji, zwłaszcza jej ram północno-wschodnich. Kilka głębokich otworów wykonano w ramach badań tektoniczno-facjalnych młodych obniżeń i rowów na przedpolu rodkowej części Sudetów oraz w tzw. rowie Paczkowa. Prace te pozwoliły udokumentować istnienie symetrycznych lub wydłużonych basenów sedymentacyjnych wypełnionych przez utwory osadowe i wulkanogeniczne trzeciorzędu.

Pod koniec lat siedemdziesiątych rozpoczęto realizację projektu rozpoznania wnętrza budowy struktury bardzkiej (Jerzy Milewicz, Maria Chorowska), do słabo poznanej, depresyjnej, choć intensywnie zdeformowanej jednostki wypełnionej przez utwory paleozoiku (ordowik–dolny karbon) i sfałdowanej przed karbonem górnym. Dwa głębokie otwory, danów IG 1 i Boguszyn IG 1, miały dostarczyć informacji na temat miąższości i struktury wewnętrznej kompleksu bardzkiego oraz charakteru jego podłoża. Realizacja wiercenia danów przyniosła spodziewane efekty; osignięto podłożę tworzone tu przez gnejsy sowiogórskie i potwierdzono olistolitowy charakter kompleksu bardzkiego. Wiercenie Boguszyn IG 1, mające wielkie znaczenie dla rozpoznania stratygrafii tego kompleksu, nie osignięło jednak podłoża mimo 2200 m głębokości. Do dziś oba wiercenia są podstawowym źródłem informacji o głębokiej strukturze jednostki bardzkiej.

Regionalne badania geofizyczne prowadzone metodą grawimetryczną i magnetyczną były merytorycznym podstawem uruchomienia w latach osiemdziesiątych programu badań anomalii geofizycznych na bloku przedsudeckim w celu rozpoznania wywołujących je ciała ultramaficznych

**Wytrysk termalnej szczawy mineralnej w otworze Odra 5/I w Grabinie koło Niemodlina.
12.07.1983. L. Sawicki zaproponował dla otworu nazw „ródło Lech”**

i maficznych (J. Jerzmański). Program ten stał się jednym z najbardziej owocnych w historii badań strukturalnych prowadzonych przez OD PIG; umożliwił rozpoznanie amfibolitowego (metagabrowego) masywu Niedźwiedzia we wschodniej części bloku przedsudeckiego (otwory Niedźwiedź IG 1 i IG 2), stwierdzenie kontynuacji ku NE masywu serpentynitowo-gabrowego (otwory Borek Strzelecki IG 1, Przecławice IG 1 i IG 2) oraz odkrycie wydługości w kierunku NW–SE i zalegającej wertykalnie wzdłuż granic metamorfiku rodzimej Odry kompleksu meta-wulkanitów maficznych między Prochowicami (otwory Wilków IG 1, Rodziska IG 1, Chomińsk IG 1).

Znaczący program badań strukturalnych związany był z projektem dotyczącym węgłobnej struktury SE części strefy dyslokacyjnej rodzimej Odry między Wrocławiem a Opolem (L. Sawicki). W ramach tego projektu wykonano 7 głębokich otworów wiertniczych, z których pięć osiągnęło podłoże krystaliczne. Obok potwierdzenia danych na temat litostratygrafii platformowej pokrywy mezozoicznej SE części monokliny przedsudeckiej uzyskano nowe dane dotyczące podłoża krystalicznego tej, bardzo słabo poznanej, ukrytej części bloku przedsudeckiego. Dodatkowym, choć niespodziewanym, rezultatem wiercenia Odra 5/I w Grabinie koło Niemodlina było nawiercenie silnie zmineralizowanych wód termalnych wydostających się z otworu pod silnym ciśnieniem. Wody te stały się głównym obiektem zainteresowania gospodarczego i szczegółowych badań hydrogeologicznych (Marek Czernski, Andrzej Wojtkowiak).

Ostatni, jak dotąd, program głębokich wierceń strukturalnych na Dolnym Śląsku był związany z obszarem depresji ródzudeckiej. Jego celem było zbadanie budowy węgłobnej i węgłonoceit utworów karbonu tej jednostki. W latach osiemdziesiątych wykonano głębokie wiercenia: Lubawka IG 1, Grzędz IG 1, Głuszycza Górna IG 1, Unisław 1 IG 1 i Dzikowiec IG 1. Z wyjątkiem tego ostatniego otworu, zlokalizowanego w brzońskiej strefie SE części depresji, pozostałe, mimo osiągnięcia znacznych głębokości (Unisław 1 IG 1 — 2300 m, najgłębszy ot-

wór w Sudetach), zostały zakończone w utworach górnego lub dolnego karbonu i nie dały odpowiedzi na pytanie, jak jest zbudowane podłoże depresji ródzudeckiej. Mimo to otwory te wniosły wiele nowych danych dotyczących litostratygraficznego i fałdalnego rozwoju utworów permu i karbonu. Otwór Miłków PIG 1 (zakonczone w 1991 r.) był ostatnim głębokim wierceniem badawczo-poszukiwawczym w Sudetach. Łącznie w SE części depresji ródzudeckiej wykonano sześć otworów. Otwory te nie pozwoliły, niestety, na stwierdzenie nowych zasobów węgla kamiennego w Zagłębiu Dolnośląskim i tym samym przyczyniły się do szybszej likwidacji górnictwa w tym regionie.

Lata osiemdziesiąte to także lata intensywnej pracy geologicznej, zarówno poszukiwawczej (program rozpoznania anomalii geofizycznych na bloku przedsudeckim — rudy węgla i tytanu, i wspomniane wiercenia w depresji ródzudeckiej — węgla kamiennego), jak i rozpoznawczych. Te ostatnie obejmowały mineralizację kasyterytów (cyna i kobalt) w pasmach łupkowych metamorfiku izerskiego oraz złóż barytu i fluorytu w strefie uskoku ródzudeckiego.

Intensywne badania oraz prace geofizyczne i wiertnicze prowadzono w zachodniej części Pasma Kamienickiego (Maria Szałamacha, Marek Michniewicz). Udokumentowano, we współpracy z geologami z innych instytucji, kilka złóż rud cyny: Krobica E, Gierczyn, Krobica W, a także stworzono model przestrzenny złóż i określono jego prawdopodobną genezę. I chociaż później, w wyniku zmian kryteriów zasobowych, wystąpienia te straciły rangę złóż, prace te stanowią trwały dorobek Oddziału. O ich przyszłej wartości zdecyduje rozwój technologii i potrzeby kraju.

Prace dokumentacyjne, w tym badania geochemiczne, geofizyczne i prace wiertnicze, prowadzono pod koniec lat osiemdziesiątych w rejonie występowania barytu i fluorytu w strefie Jeńców Sudeckich–Radomierz (M. Szałamacha, C. Sroga). Złóżko to, choć niewielkie zasobowo, zostało udokumentowane. Nie ma ono dziś znaczenia gospodarczego, ale przeprowadzone badania wniosły wiele nowych danych na temat mineralizacji barytowo-fluorytowej w Sudetach, a także budowy geologicznej walnej strefy dyslokacyjnej, jak stanowi uskok ródzudecki.

Omawiany okres jest także czasem, w którym zdecydowanie wzrosła aktywność Oddziału Dolnośląskiego w dziedzinie badań surowców skalnych. Opracowano regionalne syntezy geologiczno-złóżowe dla krystalicznych wapieni Gór Kaczawskich, skał kwarcowych bloku przedsudeckiego (Wądroże Wielkie, Mikołajowice), trzeciorzędowych skał ilastych obszaru przedsudeckiego, a także atlas surowcowy depresji północnosudeckiej. Surowce skaleniowe badali Stanisław Dyjor i Jacek Koma, a bentonitowe zwierzliny bazaltowe — Halina Kocińska i Stanisław Dyjor. Prace rozpoznawcze, a następnie detalizujące, doprowadziły do rozpoznania złóż surowców skaleniowych w rejonie Opolno–Markocice w worku żyłowym, we wschodniej osłonie granitów Karkonoszy (Miedzianka) i w rejonie Niemczy na bloku przedsudeckim. Zwierzliny bazaltowe (właściwie zmienione autometasomatycznie bazalty) były poddane badaniom mineralogicznym i technologicznym na Pogórzu Izerskim i na bloku przedsudeckim; w ich wyniku udokumentowano złóżko Krzeniów–Miedzianka oraz Leśna.

Badania hydrogeologiczne, zapoczątkowane jeszcze w latach sześćdziesiątych, były ukierunkowane na regionalną kartografię hydrogeologiczną. W realizacji dolnośląskich arkuszy Mapy hydrogeologicznej Polski w skali 1:200 000 wzięły udział zespół hydrogeologów: Barbara Mroczkowska, Marek Michniewicz, Marek Czerski i Andrzej Wojtkowiak. Równoległe prowadzono także regionalne badania hydrogeochemiczne: we wschodniej osłonie granitów Karkonoszy oraz w utworach kredy rowu górnej Nysy Kłodzkiej.

Zakończono lat osiemdziesiątych omówiony typ aktywności Oddziału w ramach działania Państwowego Instytutu Geologicznego uległ zakończeniu. Z jednej strony był to okres niezwykle intensywnej pracy i badań geologicznych, snucia jeszcze szerszych i ambitniejszych pl-

anów na przyszłość, z drugiej zaś, stały po prostu w realizacji zadań nie sprzyjał pełnemu wykorzystaniu naukowemu zgromadzonych danych. Zabrakło czasu na pogłębienie syntezy, często na publikację zebranych informacji. Nie wszystkie wyniki badań, choć niezwykle interesujące, dotarły do szerszej społeczności geologów. Zabrakło także możliwości politycznych dla szerszych kontaktów zagranicznych. Na to wszystko czas miał nadejść już niebawem.

OKRES ZMIAN I NOWYCH ZADAŃ

W okresie transformacji ustrojowej uległa zmianie polityka państwa w stosunku do zadań Państwowego Instytutu Geologicznego. Stopniowo zostały zakończone projekty związane z wykonywaniem głębokich wierceń, rozpoczęto natomiast realizację nowych programów i tematów ukierunkowanych na bezpośrednie wykorzystanie przetworzonej informacji geologicznej przez administrację państwową i samorządową oraz koncesjodawców i przedsiębiorców. Pocztynek lat dziewięćdziesiątych to także generalna wymiana pokoleniowa — na emerytury odeszła duża grupa najstarszych stażem geologów, którzy uczestniczyli w pionierskich czasach instytutu. Od tego momentu tradycja Oddziału Dolnośląskiego była kontynuowana przez grupę pracowników, którzy rozpoczęli tu pracę w latach siedemdziesiątych i pierwszej połowie lat osiemdziesiątych. Z jednej strony zdążyli oni nabrać odpowiedniego do wiadzenia, z drugiej, będąc w wieku 30–40 lat, byli gotowi także pod względem psychicznym do zmiany sposobu pracy, wdrożenia nowoczesnych metod komputerowych, podejmowania nowych zadań. Nadszedł czas wykorzystywania ogromu materiałów faktograficznych nagromadzonych w poprzednich latach, na syntezy, opracowywanie i publikowanie nowych typów map i atlasów geologicznych, a także na zupełnie nowe formy działalności związane z ochroną środowiska abiotycznego.

Kontynuowano edycję Szczegółowej Mapy Geologicznej Sudetów w skali 1:25 000, wydawaną do jej zakończenia w 1995 r. w sposób klasyczny, poprzez druk arkuszy map i objaśnień tekstowych. Cel całego, blisko 50-letniego programu, którym było pełne pokrycie obszaru Dolnośląskiego szczegółów, ródów map geologicznych w tym arkuszowym, został osiągnięty. Zaletą mapy jest niewątpliwie wysoki stopień dokładności prac polowych i udokumentowania mapy. Liczba punktów dokumentacyjnych na 1 km² mapy waha się od 10 do 25, w zależności od stopnia komplikacji budowy geologicznej. Należą do nich nie tylko odsłonięcia naturalne i sztuczne oraz archiwalne otwory wiertnicze, ale także wkopy badawcze i sondy wykonywane w ilości od 300 do 700 na arkusz o powierzchni 81 km². Od lat osiemdziesiątych wkopy i sondy były wykonywane mechanicznie. Wadą edycji jest natomiast przestarzały i często słabo czytelny podkład topograficzny, będący spolszczoną wersją mapy niemieckiej. Bardzo często jest on w znacznym stopniu nieaktualny. Kilkudziesięcioletni okres realizacji edycji mapy wpłynął negatywnie na jej jednolitość merytoryczną i formalną. Jest wiele przykładów niezgodności rysunku intersekcyjnego, nazewnictwa skał i stratygrafii na siedzących arkuszach. Mimo to edycja SMGS jest trwałym osiągnięciem Oddziału Dolnośląskiego PIG, stanowi dobrą podstawę dla sporządzenia różnego typu map geologicznych w mniejszej skali, zakrytych i odkrytych, specjalistycznych map problemowych — tektonicznych i strukturalnych, a także wszelkich projektów regionalnych badań surowcowych i geofizycznych, regionalnych badań hydrogeologicznych, a także planowania przestrzennego w skali województwa.

Cechą wspólną wszystkich podejmowanych w latach dziewięćdziesiątych programów geologiczno-kartograficznych jest powiązanie danych z obrazem kartograficznym w systemie GIS,

**Ciosy mamuta znalezione w wykopie kolektora 1-y na Oporowie we Wrocławiu (11.06.1994).
Od lewej H. Chmal (Instytut Geografii UWr.), M. Walczak-Augustyniak (OD)**

realizowanym w PIG za pomocą programu ArcInfo. Oddział Dolnośląski przez cały czas bierze udział w cyfrowaniu Szczegółowej mapy geologicznej Polski 1:50 000.

Opracowanie nowych, specjalistycznych map i atlasów geologicznych stało się jednym z ważnych zadań Oddziału. Na początku lat dziewięćdziesiątych została opracowana arkuszowa Mapa Strukturalna Dolnego Śląska w skali 1:50 000. Choć pozostała ona tylko jako opracowanie archiwalne, przyniosła ogrom informacji o mezostrukturach planarnych i liniowych występujących we wszystkich jednostkach tektono-stratygraficznych. Mezostruktury zostały zinterpretowane na podstawie nowoczesnej analizy kinematycznej, wprowadzonej do praktyki badań tektonicznych w początku lat osiemdziesiątych, a do praktyki geologii polskiej — przez autora mapy Zbigniewa Cymermana.

W 1995 r. została wydana wieloarkuszowa Mapa Geologiczna Regionu Dolnośląskiego w skali 1:100 000, z przyległymi obszarami Czech i Niemiec, bez utworów czwartorzędowych (L. Sawicki), stanowiąca syntezę obrazu intersekcyjnego SMGS. Geolodzy Oddziału uczestniczyli także w opracowaniu dolnośląskich fragmentów map ogólnopolskich w skali 1:500 000 i 1:1 000 000, wydawanych przez PIG, takich jak Mapa części południowej Polski w skali 1:500 000 czy Mapa tektoniczna Polski 1:500 000.

Wyniki badań tektonicznych przedstawiono na Mapie tektonicznej Sudetów i bloku przedsudeckiego w skali 1:200 000 (Z. Cymerman), a syntezę współczesnej wiedzy o budowie i ewolucji geologicznej depresji ródudeckiej w Atlasie Dolnośląskiego Zagłębia Wągrowego (A. Bossowski, A. Ichnatowicz). Opracowania tego typu zastąpiły dawne programy badań strukturalnych.

W tym okresie intensywnie rozwijała się współpraca zagraniczna, przede wszystkim ze słusłami geologicznymi Czech, Saksonii i Brandenburgii, skupiona na wspólnej realizacji przygranicznych arkuszy map geologicznych w skali 1:200 000 i 1:500 000, a także na realizacji wspólnych, nowych inicjatyw kartograficznych. We współpracy ze stroną czeską wydano mapy geologiczne dla turystów Masywu Śnieżnika i Gór Stołowych/Adrspachu (E. Gawlikowska),

**Współpraca w ramach PACE (1998 r.) – Walia, odkrywka skał kambryjskich.
Od lewej: S. Cwojdziski, P. Aleksandrowski, P. Floyd, T. Pharaoh, R. England**

bardzo ostatnio popularne. Następne mapy są w opracowaniu. Mapy takie służą celom edukacyjnym i popularyzującym geologię. Kilkuletnia współpraca trójstronna Oddziału z czeskimi i saskimi służyłami geologicznymi zaowocowała opublikowaniem w 2000 r. odkrytej mapy geologicznej Lausitz/Jizera/Karkonosze w skali 1:100 000 (W. Kozdrój, Z. Cymerman), na której skompilowano współczesne dane na temat budowy geologicznej tej części w skali całej Europy środkowej jednostki.

Innym kierunkiem badań podstawowych były projekty ukierunkowane na reinterpretację istniejących, archiwalnych materiałów wiertniczych za pomocą nowoczesnych metod badań geochronologicznych i geochemicznych. Badania takie w latach dziewięćdziesiątych były finansowane głównie poprzez projekty badawcze KBN lub projekty międzynarodowe. Geolodzy Oddziału Dolnośląskiego brali udział w międzynarodowych projektach finansowanych przez Unię Europejską: EUROPROBE (1992–2000), TEMPUS (1994–1996) i PACE (1998–2001).

Okres wstrzymania finansowania wszelkich wiece badawczych wykorzystano do uporządkowania materiałów i opublikowania wielu danych, w tym profili głębokich wiece dolnośląskich w serii wydawniczej Profile Głębokich Otworów Wiertniczych Państwowego Instytutu Geologicznego.

W omawianym okresie jednym z priorytetów badawczych Oddziału stała się geologia czwartorzędowa. Janusz Badura, Bogusław Przybylski, Eugeniusz Sztromwasser i Krzysztof Urbanski prowadzą od wielu lat koordynację regionalną Szczegółowej Mapy Geologicznej Polski 1:50 000 na obszarze Dolnego Śląska, Ziemi Lubuskiej i Wielkopolski. Zainteresowanie utworami czwartorzędowymi wynika z ich znaczenia złożowego, geologicznego, a także hydrogeologicznego. W ścisłym związku z hydrogeologią pozostają badania dolin kopalnych (M. Michniewicz). Udokumentowano przebieg szeregu rynnowych struktur kopalnych wypełnionych przez osady czwartorzędowe, w tym wiry stanowiące zbiorniki wód podziemnych wysokiej jakości. Jest to

Polsko-czeskie spotkanie geologów i geofizyków w Oddziale Dolno I skim (21.01.1999 r.)

niew tpliwie przyszło ciowy kierunek bada , wymagaj cy jednak wykonania płytkich wierce badawczych.

Pod koniec lat osiemdziesi tych rozpocz to realizacj nowego wielkiego instytutowego programu — ochrona litosfery. Program ten nabrał znaczenia w latach dziewi dziesi tych, zmieniaj c radykalnie kierunek badawczy Instytutu z prac o charakterze zło owym ku geologii rodowiskowej. W ramach tego programu Oddział uczestniczył w wykonaniu atlasów geologiczno-surowcowych z elementami ochrony rodowiska dla depresji ród- i północnosudeckiej, inwentaryzacji surowców skalnych u ytecznych w ochronie rodowiska, mapy mineralnych surowców odpadowych regionu w skali 1:200 000, atlasu hydrogeochemicznego utworów kredy niecki ród-sudeckiej i rowu górnej Nysy Kłodzkiej oraz atlasów geochemicznych Wałbrzycha (1:50 000), województwa legnickiego i Wrocławia (1:100 000). Te ostatnie atlasy zawieraj obiektywne informacje na temat stanu zanieczyszczenia gleb, osadów wodnych, wód powierzchniowych i podziemnych na obszarach aglomeracji miejskich i przemysłowych. Wszystkie te działania ukierunkowane s na ocen stanu ró nych elementów rodowiska geologicznego z punktu widzenia problemów jego ochrony. W ostatnich latach Oddział realizuje program ochrony georó norodno ci, tj. najcenniejszych obiektów przyrody nieo ywionej, w które obfituje region dolno I ski.

W latach dziewi dziesi tych rozpocz to realizacj w PIG całkowicie nowych programów kartograficznych — mapy hydrogeologicznej w skali 1:50 000 oraz mapy geologiczno-gospodarczej w tej samej skali. Mapy te, opracowywane w formie cyfrowej przy wykorzystaniu systemu Intergraf, wykonywane s w sposób umo liwiaj cy bezpo rednie wykorzystanie ich tak e przez niegeologów, a wi c osoby zajmuj ce si zagospodarowaniem i wykorzystaniem rodowiska geologiczno-przyrodniczego. Realizacja obu map umo liwiła zebranie ogromnej ilo ci informacji geologiczno-zło owych, hydrogeologicznych i rodowiskowych, które stanowi podstaw bardziej szczegółowych opracowa .

Koncentracja prac nad zagadnieniami geologicznymi nie oznaczała oczywiście zaniechania działań w innych, tradycyjnych domenach, np. w zakresie geologii złóż łożyskowych. Prowadzone były badania dla zbilansowania bazy zasobów prognostycznych i perspektywicznych surowców mineralnych, prace poszukiwawcze i rzadziej rozpoznawcze złóż wielu surowców skalnych (kamienie budowlane i drogowe, ilaste surowce ceramiczne i budowlane, kaoliny i gliny białe wypalane, kwarc łóżyskowy, potasowe surowce skaleniowe, wapnie i marmury, kruszywa naturalne, bentonitowe zwietrzliny bazaltowe), a także wód podziemnych, w tym wód termalnych. Wiele z nich to złoża występujące jedynie na Dolnym Śląsku. W rezultacie ograniczenia finansowania prac geologiczno-poszukiwawczych przez państwo, a także w związku z wprowadzeniem nowego prawa geologicznego i górniczego Oddział Dolnośląski rozpoczął nowy typ działalności polegający na wykonywaniu pakietów informacyjnych złóż na zlecenie podmiotów gospodarczych ubiegających się o koncesje, a także na waloryzacji złóż surowców skalnych, określania ich wartości użytkowej, sporządzania raportów oddziaływania eksploatacji kopalni na środowisko. Ten rodzaj aktywności, wynikający z zapotrzebowania rynku geologicznego, mieści się dobrze w celach i zadaniach służby geologicznej. W ramach działań typowych dla służby geologicznej zleczanych Instytutowi przez głównego geologa kraju znajdują się: prowadzenie rejestru zasobów kopalni i wód podziemnych oraz stałej sieci obserwacji wód podziemnych, opracowanie danych dla kontroli koncesji, obsługa filii Centralnego Archiwum Geologicznego, w tym także archiwum rdzeni wiertniczych w Sadowicach pod Wrocławiem, przygotowywanie zasad polityki koncesyjnej dla złóż surowców skalnych itp. Oddział Dolnośląski odpowiada za prowadzenie prac tego typu na obszarze Dolnego Śląska, Opolszczyzny oraz południowych części Wielkopolski i Ziemi Lubuskiej.

Pracownicy Oddziału Dolnośląskiego i zaproszeni goście przed wejściem do budynku. Jubileusz 50-lecia OD PIG 24.06.1999. W pierwszym rzędzie od lewej: B. Przybylski, A. Zdanowski, Z. Kowalczewski, M. Chorowska, S. Maciejewski, I. Kossowska, A. Jędrzejewska, B. Bikowska, J.E. Mojski, J. Tyszka

Oddział Dolnośląski prowadził także, w ramach działalności całego PIG, stał weryfikacją danych o złożach i ich zasobach, udostępniając je, po przetworzeniu, w bazie danych MIDAS, oraz przygotowywał materiały dla kontroli koncesji prowadzonej przez państwowe organy koncesyjne.

W połowie lat dziewięćdziesiątych pojawiła się nowa, interesująca tematyka prac — hałdy, wysypiska i osadniki mineralnych surowców odpadowych. Dolnośląski jest obszarem występowania bardzo licznych obiektów tego typu; były one przedmiotem inwentaryzacji, ocen wartości surowcowej i oddziaływania na środowisko. W ostatnich latach problematyka ta nabiera dodatkowego znaczenia z uwagi na wagę zagadnień związanych z gospodarką odpadami.

Ale lata dziewięćdziesiąte i początek XXI wieku to nie tylko realizowane programy i tematy. Do dobrej praktyki Oddziału weszły obchodzone co 5 lat, w ramach całego Instytutu, jubileusze: w 1989 r. — 40-lecie, w 1994 r. — 45-lecie, w 1999 r. — 50-lecie Oddziału Dolnośląskiego. Słone okazje do podsumowania osiągnięć na specjalnych sesjach jubileuszowych i wystawach promujących naszą pracę i możliwości badawcze. Z okazji jubileuszy przeprowadzono także remonty, adaptacje pomieszczeń, odnowienie wyposażenia. Zupełnie zmieniła się w ciągu tych lat koncepcja wykorzystania pomieszczeń; połączono dawne „klitki” w obszerne i nowoczesne nieumeblowane gabinety, przebito połączenia między skrzydłami budynku na poszczególnych piętrach, nowoczesnego wyposażenia doczekała się biblioteka i archiwum materiałów geologicznych. W miejscu dawnych, a już niewykorzystywanych, pomieszczeń laboratoryjnych zorganizowano pracownię komputerową. Zarówno wewnątrz, jak i z zewnątrz Oddział Dolnośląski prezentuje się godnie. Nowa kolorystyka elewacji uwypukla piękno starego budynku otoczonego drzewami i krzewami. Przepiękne, kwitnące wiosną krzewy rododendronów po obu stronach wejścia głównego wręcz zachcają do pracy. A warunki do pracy są dziś rzeczywiście najlepsze w historii Oddziału. Ale wielkie warto być przede wszystkim ludzkie. Obecna załoga Oddziału tworzy zgrany zespół ludzi, którzy nawzajem się cenią i lubią. Ostatnie 10 lat to także okres największej w historii Oddziału liczby obronionych prac doktorskich, wkrótce odbędzie się kilka kolokwium habilitacyjnych i, być może, Oddział Dolnośląski uzyska pierwszego w swojej historii doktora habilitowanego.

Ostatni okres historii Oddziału Dolnośląskiego to wciąż niezamknięta karta.

W roku jubileuszu 85-lecia Państwowego Instytutu Geologicznego działający w jego strukturze od 55 lat Oddział Dolnośląski im. Henryka Teisseyre'a jest nowoczesną jednostką badawczo-naukową, realizującą zarówno zadania państwowej służby geologicznej i hydrogeologicznej, jak i podstawowe badania geologiczne, zwłaszcza w zakresie badań ewolucji geologicznej kompleksów metamorficznych i magmowych Sudetów. Podejmując trudne wyzwania współczesności staramy się kontynuować tradycję Państwowego Instytutu Geologicznego, jednocześnie przyczyniając się, w miarę naszych możliwości, poprzez rozpoznanie budowy geologicznej, warunków hydrogeologicznych i georodowiskowych Dolnego Śląska do zaspokajania oczekiwań społeczeństwa, administracji rządowej i samorządowej.

Wykorzystane materiały

- CWOJZICKI S., 1991 — Kompleksowy program geologicznych badań regionalnych, surowcowych i środowiskowych Dolnego Śląska w latach dziewięćdziesiątych. *Biul. Inst. Geol.*, **367**: 7–12.
- CWOJZICKI S., 1994 — Szczegółowa Mapa Geologiczna Sudetów w skali 1:25 000 — zakończenie I polskiej edycji: podsumowanie i wnioski. *Mat. Sesji Nauk. „Problemy kartografii geologicznej na Dolnym Śląsku”*: 13–19. Wrocław.
- DYJOR S., 1982 — Osiedlenia Oddziału Dolnośląskiego Instytutu Geologicznego w badaniach geologicznych Dolnego Śląska. *Biul. Inst. Geol.*, **341**: 7–14.
- DYJOR S., BADURA J., 1994 — Szczegółowa mapa geologiczna Polski w skali 1:50 000 na Dolnym Śląsku — osiedlenia i problemy. *Mat. Sesji Nauk. „Problemy kartografii geologicznej na Dolnym Śląsku”*: 20–24. Wrocław.
- GROCHOLSKI A., MICHNIEWICZ M., 1991 — Ważniejsze osiedlenia Oddziału Dolnośląskiego Państwowego Instytutu Geologicznego w latach 1979–1989. *Biul. Inst. Geol.*, **367**: 13–18.
- SAWICKI L., 1982 — Badania strukturalne na Dolnym Śląsku. *Biul. Inst. Geol.*, **341**: 15–25.
- SAWICKI L., 1999 — We Wrocławiu przed pięćdziesiąt laty. *Prz. Geol.*, **47**, 6: 529–533.
- SZAŁAMACHA J., 1982 — Badania metalogeniczne i surowcowe na Dolnym Śląsku. *Biul. Inst. Geol.*, **341**: 27–36.